

Sonja Lilius

5.1.2018

Maa- ja metsätalousministeriölle

Asia

Melan lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta ja eräiden maa- ja puutarhatalouteen liittyvien lakien kumoamisesta (lausuntopyyntö 248/01.01/2017 MMM009:00/2017)

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön EU:n tietosuoja-asetuksesta johtuvia muutoksia. Melaan ehdotettavat lakimuutokset liittyvät siltä osin kuin on kysymys maatalousyrittäjien luopumisjärjestelmiä koskeviin lakeihin ehdotetuista muutoksista ja Mela ottaa lausunnossaan kantaa lakiesitykseen vain tältä osin.

Asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen eri luopumisjärjestelmissä

Mela pitää hyvänä, että maatalousyrittäjien luopumisjärjestelmiä koskeviin lakeihin ehdotetaan otattavaksi omat nimenomaiset asiakirjojen ja tietojen säilytysaika koskevat säännökset, joissa on huomioitu luopumisjärjestelmien erityispiirteet. Ehdotetut säilytysajat vastaavat pitkälti nykytilannetta, jossa yleisenä lähtökohtana asiakirjojen ja tietojen säilytysajoille on eläkkeensaajan elinikä ja viisi sen jälkeistä vuotta. Luopumisetuus on eläkkeen tavoin määräytyvä kuukausittain maksettava etuus, jonka vuoksi eläkejärjestelmän kanssa yhdenmukainen säilytysaika on perusteltu. Seuraavassa käydään laki/pykäläkohtaisesti läpi Melan kommentteja ehdotettuihin säännöksiin.

Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta 70 a §

Momentin 1 kohdan mukaan, jos luopumistuki on saman luopumisen perusteella myönnetty useammalle luopujalle, kaikkia samalta maatilalta luopuneita koskevat asiakirjat ja tiedot on säilytettävä kaikkien luopujien elinajan ja viisi sen jälkeistä vuotta. Melan käsityksen mukaan säännöksen tulisi kattaa myös luovutuksensaajia koskevat tiedot ja asiakirjat, koska niitä liittyy aina luopumiseen eli lausetta voisi tarkistaa esim. näin: "**kaikki samaa luopumista koskevat asiakirjat ja tiedot on säilytettävä kaikkien luopujien elinajan ja viisi sen jälkeistä vuotta.**"

Pykälän 2 momentin mukaan jos 15 §:n 1 momentin 6 kohdassa, 17 §:n 2 momentissa, 19 §:n 2 momentissa, 20 §:n 2 momentissa, 21 §:n 1 momentin 4 kohdassa tai 23 §:n 3 momentissa tarkoitettu sitoumus velvoittaa sitoumuksen antanutta 1 momentissa tarkoitettua luopujan tai luopujien kuoleman jälkeen, myönnettyä luopumistukea koskevat asiakirjat ja tiedot on säilytettävä viisi vuotta sitoumuksen päättymisestä. Tältä osin Mela toteaa, että 2 momentissa olisi tarkoituksenmukaista käyttää samaa muotoilua kuin 1 momentissa eli myönnettyä luopumistukea koskevien asiakirjojen sijasta puhua luopumistuen käsittelyyn liittyvistä asiakirjoista, koska on kyse samasta asiakirjojen ja tietojen kokonaisuudesta kuin 1 momentissa.

Sonja Lilius

5.1.2018

Lisäksi Mela toteaa, että maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain säännökset sisältävät muitakin sitoumuksia kuin pykälässä mainitut, jotka voivat jatkaa luopujan kuoleman jälkeen. Tällaisia sitoumuksia ovat 18 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa, 18 §:n 2 momentissa, 19 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa, 20 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa, 21 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa, 23 §:n 2 momentissa ja 77 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetut sitoumukset. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista 2 momentissa olevassa säännöksessä viitata koko pykälään esim. seuraavasti: " jos 15 §:ssä, 17 - 21 §:ssä, 23 §:ssä tai 77 a §:ssä tarkoitettu sitoumus velvoittaa sitoumuksen antanutta 1 momentissa tarkoitetun luopujan tai luopujien kuoleman jälkeen...".

Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta 40 a §

Lainkohdan sanamuodon tulisi vastata Melan käsityksen mukaan kirjoitusasultaan maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain 70 a §:ää, koska asiasisällön on tarkoitus olla sama molemmissa säännöksissä. Säännöksen ensimmäisessä virkkeessä tulisi siten vastaavasti käyttää ilmaisua "luopumistuen käsittelyyn liittyvät asiakirjat". Tätä säännöstä koskee myös Melan 70 a §:n kohdalla olevat ehdotukset samaa luopumista koskevat asiakirjat-ilmaisusta " ja "myönnettyä luopumistukea" sanojen poistamisesta ja ilmaisun korvaamisesta luopumistukiasian käsittelyyn liittyvillä asiakirjoilla.

Säännöksen 2 momentissa olisi vastaavasti tarkoituksenmukaista viitata kaikkiin laissa mainittuihin sitoumuksiin seuraavasti "jos 9 §:ssä, 10 §:ssä tai 13 §:ssä tarkoitettu sitoumus velvoittaa...."(sitoumuksia on myös 9 §:n 2 momentissa, 10 §:n 3 momentissa ja 13 §:n 3 momentissa)

Laki luopumiseläkelain muuttamisesta 24 §

Melan käsityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että myös luopumiseläkelain osalta säädettäisiin **luopumiseläkkeen käsittelyyn** liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttämisestä. Säännöksen toiseen virkkeeseen olisi myös lisättävä "samaa luopumista koskevat asiakirjat" ilmaisu kuten edellä on ehdotettu luopumistukilakien osalta.

Laki maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain muuttamisesta ja laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain muuttamisesta

Yllä mainittujen lakien mukaisia etuuksia ei enää myönnetä eikä makseta. Sääntelytarve liittyy edellä mainittuja etuuksia koskevien asiakirjojen ja tietojen säilyttämiseen. Lakiehdotuksessa on ehdotettu lisättäväksi sukupolvenvaihdoseläkelakiin uusi 42 a §, joka vastaa asiasisällöltään luopumistukilakeihin ehdotettua säilytysaikasäännöstä. Ehdotetun 42 a §:n osalta Mela toteaa vastaavasti kuten edellä, että 1 momenttiin tulisi lisätä maininta samaa luopumista koskevista asiakirjoista ja 2 momentista tulisi poistaa sana "myönnettyä" ja korvata se sukupolvenvaihdoseläkkeen käsittelyyn liittyvillä asiakirjoilla.

Lain 43 §:stä ehdotetaan poistettavaksi viittaus työntekijän eläkelain 218 §:ään. Lakiehdotuksessa koko 43 § ehdotetaan muutettavaksi. Tältä osin Mela toteaa, että 43 §:n 3 momentti sisältää viittauksen kumottuun lainsäädäntöön, jonka vuoksi olisi tarkoituksenmukaista muuttaa vain 43 §:n 1 momenttia, koska 3 momenttia ei enää sovelleta.

Maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain 36 a §:n osalta Mela toteaa, että säännöksen toisessa virkkeessä tulisi myös käyttää ilmaisua "samaa luopumista koskevat asiakirjat". Luopumiskorvauksissa vain luopuja antoi aikanaan 9 §:ssä tarkoitetun sitoumuksen, eikä luovutuksissa ollut luovutuksensaajia mukana. Tämän vuoksi 36 a §:n toinen virke tulisi poistaa.

Lakiehdotuksen 37 §:n osalta 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi viittaus työntekijän eläkelain 218 §:ään. Lakiehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi koko pykälä. Tältä osin Mela toteaa, että lainkohdan 3 momentti, jota ei enää sovelleta sisältää viittaukseen kumottuun lainsäädäntöön, jonka vuoksi voisi olla tarkoituksenmukaista muuttaa vain säännöksen 1 momenttia.

Päätyneiden järjestelmien kumoaminen ja siirtymäsäännökset

Kuten edellä jo todettiin sukupolvenvaihdoseläkkeitä tai luopumiskorvauksia ei enää myönnetä eikä makseta. Nyt näiden lakien voimaanjättäminen perustuu lähinnä siihen, että on tarpeen säätää asiakirjojen säilyttämisestä, koska näiden etuuksien jälkeiset vanhuuseläkkeet perustuvat näihin etuuksiin. Koska etuuksia ei enää myönnetä eikä makseta, olisi edellä mainittujen lakien kumoaminen sinänsä looginen ratkaisu, mutta ongelmallinen asiakirjojen ja tietojen säilyttämisen sääntelytarpeen kannalta.

Kokonaisuuden kannalta voisi olla loogisinta ja tarkoituksenmukaista, että kaikki sellaiset maatalousyrittäjien luopumisjärjestelmiä koskevat lait, joissa etuuksia ei enää myönnetä eikä makseta, kumottaisiin ja kumoamislaissa pyrittäisiin siirtymäsäännöksillä sääntelemään asiakirjojen säilytysajasta, mikäli tämä on lakiteknisesti mahdollista. Tällöin laki luopumiskorvauksesta ja laki sukupolvenvaihdoseläkkeestä kumottaisiin kumoamislailla siten, että lain kumoamislaissa siirtymäsäännöksellä säädettäisiin asiakirjojen ja tietojen säilytysajasta, joka asiasisällöltään vastaisi nyt ehdotettua muutosta edellä mainituin korjauksin. Jos tämä malli ei olisi lakiteknisesti mahdollinen, Melan käsityksen mukaan sukupolvenvaihdoseläkettä ja luopumiskorvausta koskevat lait on tarkoituksenmukaista jättää voimaan ja säätää asiakirjojen ja tietojen säilytysajoista.

Lakiehdotus maataloustuotannon lopettamistuesta annetun lain kumoamisesta

Yllä mainitun lain mukaiset kertakorvausluontaiset etuudet on myönnetty ja maksettu 1997 – 1999 tapahtuneiden maataloustuotannon lopettamisten perusteella. Etuuteen liittyneet maatalouden lopettamissitoumukset ovat päätyneet. Etuudella ei ole liittymäkohtia työeläkelakien mukaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Sonja Lilius

5.1.2018

Asiakirjojen säilyttämisestä on säädetty maataloustuotannon lopettamistuesta annetun asetuksen (3/1997) 10 §:ssä. Säännöksen mukaan eläkelaitoksen on säilytettävä lopettamistukiasiaan liittyvät asiakirjat ja tiedot siten kuin eläketurvakeskus asianomaisen ministeriön antamien ohjeiden mukaan eläkeasiaan liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttämisestä tarkemmin määrää. Nämä Eläketurvakeskuksen antamat ohjeet on kuitenkin kumottu ja eläkeasiakirjojen säilyttämisestä säädetään nykyisin TyEL 218 §:ssä.

Mikäli yllä mainittu laki kumotaan, asiakirjojen säilyttäminen tältä osin voinee perustua lähinnä tietosuoja-asetuksen tarpeellisuusvaatimukseen, koska laissa tai asetuksessa ei ole nimenomaista säännöstä säilytysajasta. Lopettamistuella ei ole liittymäkohtia työeläkkeeseen, jonka vuoksi niiden säilytysaika tulisi kytkeytyä sitoumuksen päättymiseen. Jos kumoamislakiin on mahdollista liittää siirtymäsäännöksiä liittyen asiakirjojen säilyttämiseen, kumoamislaissa voitaisiin säätää asiakirjojen säilyttämisestä esim. seuraavasti: "Eläkelaitoksen on säilytettävä lopettamiskorvauksen käsittelyyn liittyvät asiakirjat viisi vuotta sitoumuksen päättymisestä lukien".

Lakiehdotus kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain kumoamisesta

Yllä mainitun lain mukaiset kertakorvausluontaiset etuudet on myönnetty ja maksettu 1995 – 1998 tapahtuneiden kasvihuonetuotannosta tai omenanviljelystä luopumisten perusteella. Etuuteen liittyi sitoumus olla pysyvästi harjoittamatta omaan tai yhteiseen lukuun tässä laissa tarkoitettua kasvihuonetuotantoa tai omenanviljelyä. Etuudella ei ole liittymäkohtia työeläkelakien mukaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Asiakirjojen säilyttämisestä on säädetty kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun asetuksen (1586/1994) 8 §:ssä. Säännöksen mukaan eläkelaitoksen on säilytettävä lopettamistukiasiaan liittyvät asiakirjat ja tiedot siten kuin eläketurvakeskus asianomaisen ministeriön antamien ohjeiden mukaan eläkeasiaan liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttämisestä tarkemmin määrää. Nämä eläketurvakeskuksen antamat ohjeet on kuitenkin kumottu ja eläkeasiakirjojen säilyttämisestä säädetään nykyisin TyEL 218 §:ssä.

Mikäli laki kumotaan, säilyttämisaikasäännöksen osalta tilanne on sama kuin edellä lopettamistuen osalta. Tietosuoja-asetuksen tarpeellisuusvaatimus ratkaisee asiakirjojen säilyttämisen, ellei erikseen muuta säädetä kumoamislaissa tai jättämällä laki voimaan ja säätämällä asiakirjojen säilyttämisestä. Mikäli mahdollista kumoamislaissa voitaisiin siirtymäsäännöksellä säätää asiakirjojen säilyttämisestä esim. seuraavasti: "Eläkelaitoksen on säilytettävä tämän lain mukaisen lopettamistuen käsittelyyn liittyvät asiakirjat viisi vuotta sitoumuksen päättymisestä lukien".

Valitusasiaa koskevat asiakirjat

Nykyisin luopumisjärjestelmissä on viitattu TyEL 218 §:ään, jossa on säännös valitusasiaa koskevien asiakirjojen säilyttämisestä 50 vuoden ajan, jollei niitä muiden säilytysaikaa koskevien säännösten perusteella ole säilytettävä tätä pidempään. Työelä-

kejärjestelmä ei tässä vaiheessa ehdota muutoksia TyEL 218 §:ään, vaan muutokset on tarkoitus valmistella myöhemmin. Melalla ei ole tietoa siitä, miten TyEL:ssä asiaa tullaan tulevaisuudessa sääntelemään ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen tarpeellisuusvaatimus. Aikaisemmin myös luopumisasiakirjoja on koskenut tämä säännös ja nyt luopumisjärjestelmiä koskevissa lakiehdotuksissa ei ole enää tätä säännöstä asiakirjojen säilyttämistä koskevissa säännöksissä. Melalla ei ole tarkempaa tietoa valitusasiakirjoja koskevan erityissäilytysajan taustalla olevista seikoista ja siitä, onko edellä mainittu velvoite säilyttää valitusasiakirjat yllä mainitun ajan edelleen tarpeellinen valitusasiakirjojen osalta.

Rekisteröidyn oikeus tietojen käsittelyn rajoittamiseen

Lakiesityksessä on kohdassa 2.7.5 katsottu, että tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu rekisteröidyn oikeus rajoittaa henkilötietojen käsittelyä ei estä henkilötietojen käsittelyä, jos kyse on unionin tai kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta tehtävästä.

Parhailtaan lausuntokierroksella olevassa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alan lainsäädäntöön tietosuoja-asetuksen johdosta tehtäviä lakimuutoksia koskevassa lakiesityksessä on selkeyden vuoksi otettu sosiaalivakuutuslakeihin nimenomainen säännös siitä, ettei oikeutta rajoittaa käsittelyä ole, kun on kysymys lakisääteisen tehtävän hoitamisesta. Tätä on pidetty tarpeellisena mm. sen vuoksi, että varmistetaan lakisääteisen sosiaaliturvan toimeenpano ja myös asiakkaan kannalta negatiivisten asioiden kuten takaisinperintäasioiden viivytyksetön käsittely.

Mela toimeenpanee luopumisjärjestelmien lisäksi maatalousyrittäjien työeläkejärjestelmää ja maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilainsäädäntöä sekä nk. Mela-päiväraahajärjestelmää. Edellä mainittuihin lakeihin on ehdotettu otettavaksi nimenomainen säännös siitä, ettei rekisteröidyllä ole tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaista oikeutta rajoittaa käsittelyä, kun etuuden myöntävä taho hoitaa laissa säädettyä tehtävää.

Luopumistuki on maatalouden rakenteen parantamiseksi myönnetty eläkkeen kaltainen etuus, eikä varsinainen työeläke. Luopumistukiasioissa tulee takaisinperintätilanteita ansionrajajulyksissä sekä luovutuksensaajien sitoumusrikkomustilanteissa luopumistuen pääoma-arvon perintää koskevia tilanteita, jonka vuoksi luopumistukiasioissa tulee Melan käsiteltäväksi samantyyppisiä asiakkaan kannalta negatiivisia asioita kuin sosiaalivakuutuslainsäädännössä. Maa- ja metsätaloushallinnon alalla on lakiesityksen yleisperusteluissa selostetun mukaisesti tulkittu 18 artiklan 2 kohtaa siten, että säännös sisältää ajatuksen siitä, että lakisääteisen tehtävän hoitaminen antaa oikeuden käsitellä tietoja rekisteröidyn rajoitusvaatimuksesta huolimatta, koska tätä voidaan pitää tärkeänä jäsenvaltion yleisenä etuna. Viime kädessä EU:n tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan osalta on kysymys EU-asetuksen säännöksen tulkinnasta, jonka vahvistaa EU-tuomioistuin.

Tietojen käsittelyn rajoittaminen on rekisteröidyn oikeus ja siihen liittyy EU-asetuksessa säädetyt taloudelliset sanktioseuraamukset (83 artikla 5 alakohta), jonka

Sonja Lilius

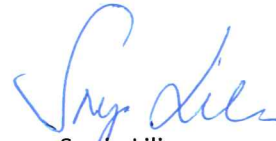
5.1.2018

vuoksi kansallinen lainsäädännön säännös selkeyttää tilannetta niin rekisteröidyn kuin asiaa käsittelevän julkisen vallan käyttäjän osalta. Luopumistukijärjestelmällä on monia yhtymäkohtia työeläkelainsäädäntöön ja luopumistukijärjestelmissä (laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta tai laki maatalousyrittäjien luopumistuesta) olisi mahdollista esim. viitata työntekijän eläkelakiin tai maatalousyrittäjän eläkelakiin ehdotettuun erityissäännökseen, kuten monilta muiltakin osin luopumistukijärjestelmissä on tehty. Kysymys 18 artiklan 2 kohdan tulkinnasta on siinä periaatteellinen ja tulee joka tapauksessa eduskunnan ratkaistavaksi, jos lakiehdotuksissa eri hallinnonaloilla on päädytty erilaiseen tulkintaan.

Asiasisällöltään luopumistukijärjestelmiin ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia ja kannatettavia, eikä Melalla ole muilta osin asiaan lausuttavaa.



Päivi Huotari
Toimitusjohtaja



Sonja Lilius
Kehityspäällikkö